

UNIVERSITATEA OVIDIUS CONSTANȚA
FACULTATEA DE TEOLOGIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE
DOMENIUL TEOLOGIE

DESPRE SFINȚENIE ÎN ÎNTÂIA EPISTOLĂ SOBORNICEASCĂ A SFÂNTULUI
APOSTOL IOAN
(Rezumat)

Coordonator: IPS Prof.univ.dr. Teodosie Petrescu

Doctorand: Pr. Cîrțan Mihai

Constanța
2023

Prezenta lucrare explorează nevoia firii umane de a se articula dimensiunilor dumnezeiești ale lucrării lui Dumnezeu în lume din perspectiva filonului noutestamentar al celei dintâi Epistole sobornicești a Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan. Am aprofundat aici tema sfințeniei și sfințirii firii umane, în primul rând, într-un sens general, pentru ca, prin integrarea acestui mesaj în cadrul mai larg a învățaturii de credință a Bisericii creștine să reafirm rolul și importanța învățaturii despre sfințenie și sfințire, precum și pentru a putea să pun încă o dată în lumină valoarea și importanța teologică a mesajului și modelului epistolar care adresează lumii mesajul mântuirii în viața credincioșilor creștini pe care Apostolul Ioan îl transmite prin această Epistolă.

Prezenta cercetare evidențiază necesitatea firii umane de a se articula lucrării lui Dumnezeu ca pe o constantă permanentă a firii umane, dar și ca o dimensiune a naturii ei comunitare și comunionale. De asemenea, analizează, în context, istoria problemelor care au supraviețuit, ca reflecții religioase, în raportul dintre Sfânta Scriptură, Biserică și ființa umană înțeleasă ca făptură creată de Dumnezeu. Studiul se încheie cu o sinteză a acestor teme analizate pentru a evidenția și prioritiza, prin intermediul unei viziuni ortodoxe, ideile dezbătute pe care le generează, în spațiul spiritualității creștine și în spațiul teologic, conceptele de sfânt, sfințire și sfințenie așa cum sunt ele propuse de cea dintâi Epistolă sobornicească a Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan numit, datorită înaltei sale învățături teologice pe care o conțin scrierile sale, și Sfântul Ioan Teologul.

ARGUMENTAREA TEMEI

Creștinismul este o religie în tranziție. Ca parte a unei lumi în continuă schimbare care progresează, se dezvoltă, se reînnoiește și se reinventează, creștinismul este supus schimbărilor existenței culturale și sociale umane. În ultima jumătate a secolului XX și în secolul al XXI-lea creștinismul a fost influențat de o serie de schimbări și transformări culturale. Unul dintre acestea este trecerea dintr-o perspectivă care privește adevărurile și cunoștințele umane ca fiind universale spre o perspectivă care le consideră formate, determinate și chiar validate de contexte culturale, sociale și politice specifice. Această schimbare este rezultanta analizelor și criticilor aduse poststructuralismului și postmodernismului. Dar, în timp ce această direcție de cercetare nu este întotdeauna redată sau urmată până la concluziile sale finale, ea are un impact profund asupra teologiei și a Bisericii creștine din lumea de azi. De asemenea, dă naștere unei

conștientizări critice explicite care influențează forma teologiei contemporane. Aceste afirmații, implicațiile și urmările acestora, constituie principala preocupare a acestei lucrări, care își propune să evidențieze rolul sfințeniei în viața credinciosului creștin din perspectiva Sfântului Apostol Ioan, așa cum a expus-o acesta în cea dintâi Epistolă sobornicească a sa.

Noțiunile de sfințire și sfințenie sunt caracteristice tuturor ideilor și credințelor religioase, însă, în Epistola I Ioan, ele sunt definite de Sfântul Ioan Teologul din perspective și în moduri pe care, până la el, nici gândirea evreiască, nici lumea păgână nu le mai abordaseră. De aceea, deși nu întâlnim sfințenia folosită ca termen în Epistola I Ioan, descoperim în fapt numeroase referiri la starea de sfințenie descrise prin intermediul trăirilor și experiențelor credincioșilor creștini din comunitatea ioanică.

Astfel, Apostolul Ioan se adresează ucenicilor săi în această Epistolă cerându-le să se sfințească și să rămână în sfințenie în toate dimensiunile vieții lor. Ca atare, le vorbește despre sfințenie îndemnându-i să rămână în credința pe care au primit-o, să stea dreپți și statornici în fața învățăturilor mincinoase, să își iubească semenii după cum Hristos însuși a iubit lumea și să nu se teamă de judecata Domnului la vremea Parusiei pentru că, dacă vor trăi o viață sfântă prin lucrarea Duhului în această viață, vor primi la a doua venire a lui Hristos viața veșnică. Prin urmare, sfințenia trebuie să fie starea de viață cotidiană a creștinului.

SCOPUL LUCRĂRII

Această lucrare este preocupată de analiza relației dintre mesajul teologic al celei dintâi Epistole ioaneice și receptarea dimensiunii sale sfințitoare centrată pe îndepărtarea de cei care vor să dezbine și să tulbure viața acelor care au ales să îl urmeze pe Hristos. De asemenea, este interesată să exploreze căile care conferă specificul teologiei ioaneice prin care aceasta interacționează cu tradițiile creștinismului din primul veac creștin prin intermediul studiul exegetic care angajează atât teologul cât și comunitatea teologice, ceea ce ridică problema diferenței dintre conținutul teologic și mesajul acestuia, pentru a specifica și pune în lumină această posibilă direcție de cercetare. În acest context, admitem că atât contextul temei abordate, cât și experiențele umane împărtășite de parcurgerea acestuia, alături de alte surse teologice tradiționale constituie componente semnificative ale abordărilor efectuate de bibliștii și exegeții contemporani ai Epistolei I Ioan. În acest fel, ne propunem să analizăm relația dintre pericopele alcătuitoare ale Epistolei I Ioan pentru a obține toate detaliile relevante legate de referirile pe

care autorul textului epistolar le folosește în argumentele sale adresate comunității de ucenici aflate în pragul dezbinării și risipirii.

Având în vedere că rolul atât de important al mesajului ioaneic datorită perenității sale și profunzimilor teologice pe care le transmite continuu peste veacuri cu aceeași putere persuasivă și cu același aplomb și patos doctrinar, pentru a înțelege acest tip de teologie creștină, dar și dat fiind faptul că limbajul Epistolei I Ioan rezistă și rămâne la fel de viu tuturor traducerilor în toate limbile pământului și tuturor contextelor culturale, sociale și istorice cărora se adresează de-a lungul istoriei, apreciem că evidențierea temei sfințeniei pe care o poartă și o transmite subliminal Epistola I Ioan, constituie un demers absolut necesar al cărui mesaj trebuie adresat din generație în generație tuturor neamurilor lumii, cu aceeași grijă și dragoste, cu aceeași fermitate și insistență pe care a avut-o Apostolul Ioan față de ucenicii săi atunci când le-a adresat această primă Epistolă. Nu vom realiza aici o abordare teologică radicală a Ispitei I Ioan creștine, ci, în sens contextual, vom păstra mesajul teologic ioaneic în forma sa inextricabilă, legat de contextul în care s-a scris Epistola, dar deschis tuturor orizonturilor care doresc și voiesc să îl asculte, să-l vadă cu ochii minții, să creadă în el, să rămână acolo și să îl mărturisească mai departe pentru ca gândirea Sfântului Ioan Teologul să străbată timpul acestei lumi până la sfârșitul veacurilor. Acesta este obiectivul major al studiului de față. O astfel de lecturare a lucrării noastre, realizată în cheia exegeților biblici și contextualizată în mesajul misionar al mărturiei scripturistice, consideră, că contribuie la promovarea învățături autentice creștine în condiții legate de contextul universalizării mesajului iubirii și încrederii ca spații de manifestare a sfințeniei lui Dumnezeu în om și în lume. Aceste elemente de doctrină creștină prezente în Epistola I Ioan ne conferă posibilitatea să reflectăm asupra sfințeniei din mai multe perspective, cum ar fi, spre exemplu, să ne edificăm modul în care teologia creștină este într-adevăr legată de contextul unui moment distinct și dificil sau transcende într-un fel contextul istoric prin persuasiunea mesajului ei. Sau, de asemenea, care este relația dintre diferitele învățături de credință și modul în care acestea sunt prezentate în identificarea stării de sfințenie. Și, cu atât mai mult, să problematizăm asupra identității creștine ca fapt și esență a stării de sfințenie.

Trebuie reținut că, situația descrisă de Epistola I Ioan este de fapt o descriere *in nuce* a marelui pluralism teologic creștin, dar și religios la nivel uman atemporal. De aceea, analizând textul Epistolei I Ioan, în opina noastră, este evident că putem vorbi despre o „ortodoxie” creștină sau despre un „nucleu” creștin care poate fi model universal de sfințenie și sfințire în

cadru al acestor diferite credințe religioase și teologii care poate fi identificat în conținutul Epistolei I Ioan. Totodată, remarcăm că acest context pune în lumină valoarea sfințitoare a mesajului pe care Sfântul Apostol Ioan o validează prin capacitatea sa persuasivă nu numai pentru ucenicii săi, ci pentru omul din toate timpurile și din toate locurile. Într-un ansamblu de astfel de abordări rezidă locul și semnificația studiului pe care ne propunem să îl realizăm și să îl adresăm teologiei contemporane, ceea ce reprezintă, în opinia noastră, o abordare inedită în spațiul studiilor biblice românești de azi.

STADIUL CERCETĂRII

În spațiul interconfesional creștin, subiectul este dezbătut de peste o jumătate de secol. Abordările acestei teme au produs multă literatură de specialitate, însă nu au epuizat ideile discutate, cu toate că au trasat astfel liniile generale ale mesajului celei dintâi Epistole ioaneice. Totodată, s-a convenit asupra stilului, formei și structurii Epistolei, în, în ceea ce privește autorul acesteia dezbaterile continuă să rămână în concluziile lor încă distincte. Din aceste motive, și nu numai, dezbaterile legate de mesajul celei dintâi Epistole a Sfântului Ioan Teologul continuă să ocupe un loc important în actualitatea religioasă contemporană. Relațiile constituite de Apostol cu ucenicii săi, spre exemplu, au constituit alte teme de dezbateri încă de la început. Diversitatea oamenilor cărora se adresează Hristos, și pe care Ioan o continuă în Evanghelia și Epistolele sale așa cum apar în Noul Testament, este revelatoare în acest sens. Mai mult decât atât, integral Sfântă Scriptură descoperă faptul că lucrarea proniatoare a Sfintei Treimi se realizează permanent pentru întreaga creație.

În timp ce studiul Epistolei I Ioan continuă să genereze dezbateri, în ceea ce privește tema lucrării noastre legate de mesajul sfințitor pe care îl transmite, există numeroase abordări care sunt semnificative pentru modul în care studiile biblice înțeleg să trateze această temă. În acest context, ceea ce se remarcă de la sine în momentul de față, est o întreprindere teologică creștină contemporană care se ocupă cu o de nestăvilit apetență a cercetării textelor biblice. De aceea, și noi vom urma aceiași cale de exegeză biblică pentru a examina și înțelege modul în care s-a dezvoltat până acum gândirea exegetică referitoare la relația dintre contextul Bisericii primare și dezvoltarea teologiei creștină pusă în fața provocărilor, tulburărilor și dezbinărilor încă de la începutul ei.

Cu toate că există surse bibliografice suficiente pe această temă sau pe subiecte adiacente, niciuna dintre lucrări nu sistematizează coagulat și unitar o abordare a temei pe care o propune lucrarea noastră. Este adevărat faptul că ceea ce s-a scris despre acest subiect până în momentul de față nu se poate contesta și nici trece cu vederea, aceste informații fiind preluate și în prezenta lucrare, însă, este determinantă concluzia finală a lucrării noastre care vine și clarifică faptul că

CADRUL GENERAL AL LUCRĂRII

Capitolul întâi, intitulat IISUS HRISTOS FIUL LUI DUMNEZEU ÎN EPISTOLA I A SFÂNTULUI APOSTOL IOAN, este alcătuit din două capitole, subîmpărțite la rândul lor, în care, într-un mod constructiv, am prezentat principalele caracteristici care definesc cea dintâi Epistolă ioanică și temele generale care sunt evidente o primă lecturare a textului.

Astfel, în prima parte am început prin a prezenta locul și data în care a fost scrisă cea dintâi Epistolă ioanică, am identificat destinatarii epistolei, am evidențiat obiectivul autorului remarcând caracterul literar al Epistolei, iar în parte a doua am prezentat autoritatea spirituală a Apostolului Ioan, tema vieții veșnice, a păcatului și răscumpărării, ce înseamnă a rămâne în Hristos și a iubi pe Dumnezeu pe aproapele.

În al doilea subcapitol, PRINCIPALELE CARACTERISTICI ALE CELEI DINTÂI EPISTOLE SOBORNICEȘTI A SFÂNTULUI APOSTOL ȘI EVANGHELIST IOAN. CONTEXT, STIL ȘI STRUCTURĂ am alcătuit-o din cinci părți în care am dezvoltat tema Epistolei precizând în amănunt motivele autorului, analizând caracterul epistolar și structura cărții și intenționez a efectua o exegeză integrală din punct de vedere gramatical, istoric, semantic și structurală.

În acest sens am precizat structura celei dintâi Epistole sobornicești a Sfântului Ioan Teologul în care se disting: prologul și analiza structurală a pericopei I Ioan 1, 1-2, 27 ca și I Ioan 2, 28-5, 21.

Această abordare ne-a permis, astfel, să situăm cercetarea noastră în contextul studiului biblic și, totodată, a deschis perspectiva abordării conceptului de sfințenie în cadrul relaționării dintre ucenic și părintele său duhovnicesc, dar și relaționarea dintre credincios cu semenii săi și cu Dumnezeu.

În acest sens, în capitolul al treilea, EXPERIENȚA RELIGIOASĂ A COMUNITĂȚILOR CREȘTINE TIMPURI ȘI ROLUL EI ÎN DEFINIREA SFÎNȚENIEI CREȘTINE POTRIVIT CELEI DINTÂI EPISTOLE SOBORNICEȘTI A SFÂNTULUI APOSTOL ȘI EVANGHELIST IOAN, am insistat să evidențiem rolul pe care îl are sfințenia în viața credinciosului creștin.

Manifestarea istorică a experienței religioase în epistolele ioaneice reiese din înțelegerea modului în care Ioan a oferit Primei sale Epistole sobornicești integritatea mesajului pentru ca acesta să poată fi interpretat și receptat corect de adresanți. În acest sens, am considerat necesar să evidențiem să stabilim autoritatea, integritatea și identitatea autorului pentru evidenția modul în care mesajul său religios a fost validat de comunitatea creștină timpurie și în definirea sfințeniei creștine. Pentru aceasta a fost necesară analizarea semantică pe pericope a Epistolei spre a evidenția modul în care a fost expusă de autor experiența credinței creștine timpurii, mărturisirii credinței prin simțuri trupului și ale sufletului, a vieții de familie înțeleasă ca metafora arhetipală și experiența a comuniunii din comunitatea creștină.

Cel de-al patrulea capitol, REVELAREA MESAJULUI SFÎNȚITOR AL MÂNTUITORULUI IISUS HRISTOS PRIN ANALIZA EXEGETICĂ A CELEI DINTÂI EPISTOLE SOBORNICEȘTI A SFÂNTULUI APOSTOL IOAN, este alcătuit tot din cinci subcapitole și, după cum sintetizează titlul, face referire la cadrul general de abordare a temei studiate. În acest sens, aici am reluat spre a aprofunda obiectivele Epistolei identificând astfel că obiectivul principal este evidențierea identității lui Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu prin referirile pe care Ioan le face la Întruparea Sa. Obiectivele secundare le-am extras prin analiza modului în care au fost configurate și explicate ideile adiacente și, în consecință, am sintetizat că Epistola este una a speranței, că este autentică, persuasivă, dinamică, credibilă prin prezentarea și compoziția imaginilor la care autorul apelează în realizarea mesajului său și în formularea frazei sale.

De aceea, în partea finală a acestui capitol, ca o încununare a ideilor și argumentelor folosite de Ioan, am realizat o analiză exegetică a mesajului sfințeniei prin analizarea tehnicii de adresare la care apelează autorul textului, remarcând astfel că mesajul sfințitor reiese din fluiditatea și coerența cu care Apostolul adresează cele mai importante învățături de credință ucenicilor săi.

Capitolul al cincilea, VEDEREA, ASCULTAREA ȘI ATINGEREA CA MIJLOACE DE MĂRTURISIRE A LUCRĂRII DE SFÎNȚIRE A LUMII DE CĂTRE FIUL LUI DUMNEZEU, DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS, ÎN CEA DINTÂI EPISTOLĂ SOBORNICEASCĂ A SFÂNTULUI APOSTOL IOAN, tratează despre raportul dintre învățătura teologică referitoare la faptul că Iisus este Hristos Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, constituind-se într-o prezentare amănunțită, pe cât ne-a fost în putință din perspectiva resurselor pe care le-am avut la dispoziție. Așadar, după cum reiese din titlu, într-un context interconfesional cultural, istoric și social, în acest capitol am aprofundat dimensiunile sfințirii firii umane din perspectiva sfințirea și sfințeniei lucrării mântuitoare a Domnului Iisus Hristos ca reprezentare a cunoașterii lui Dumnezeu și sfințirea naturii umane în cadrul comunității îndumnezeite din perspectiva asemănării cu Hristos, în care Hristos în calitate de Fiul al lui Dumnezeu confirmă starea de sfințenie ca fiind realitatea prezenței tainice a lui Dumnezeu în comunitatea și comuniunea vieții creștine.

Ca atare, dimensiunile sfințitoare ale comunității creștine se definesc prin definirea și integrarea lucrării mântuitoare și a vieții veșnice în definirea sfințitoare a comunității creștine care se realizează după modelul de tip familial al Sfintei Treimi.

Rezultatul acestor interogări și interpretări obținute prin intermediul studiului de față revelează modul în care definirea noțiunii de *familia Dei*, concept preferat al Apostolului Ioan, rămâne o expresie exhaustivă a contextualizării mesajului ioaneic în spațiul credinței ortodoxe, care, în acest sens, definește caracteristicile celei dintâi Epistole sobornicești ale lui Ioan Teologul, înrâurite prin veacuri ca modele ale unei universale trăiri dumnezeiești exprimate ulterior de-a lungul tradiției creștine ca revărsare a dragostei Sfintei Treimi peste întreaga creație prin Întruparea Domnului Iisus Hristos.

Realizarea acestei învățături de credință, izvorâtă din învățătura de credință a Bisericii și din Sfânta Scriptură prin lucrarea Duhului Sfânt, a constituit preocuparea noastră pentru capitolul al cincilea, numit succint Contribuția ortodoxă, în care am sintetizat și prezentat totodată învățătura creștină ortodoxă despre misiune pentru a prezenta, astfel, modul în care Biserica Ortodoxă se adresează lumii spre a o contextualiza în vederea mântuirii.

Ultimul capitol, cel de-al șaselea, SFÎNȚENIA ȘI SFÎNȚIREA FIRII UMANE CA STĂRI ESHATOLOGICE ALE IUBIRII DUMNEZEIEȘTI ÎN CEA DINTÂI EPSITOLĂ

SOBORNICEASCĂ A SFÂNTULUI APOSTOL IOAN SAU *KOINΩNIA* IN *FAMILIA DEI*, descoperă viitorului eshatologic care desăvârșește prezentul în care trăiește lumea creată ca stare a lumii dintotdeauna. Din acest motiv am aprofundat spre a încheia studiul de față, modul în care, de-a lungul a șase subcapitole, am prezentat potrivit viziunii lui Ioan, Fiul lui Dumnezeu constituie prezența sfințitoare a lumii prin încrederea și mărturisirea în lucrarea Sa.

Acesta este motivul pentru care am considerat că „Ceasul de pe urmă” (I Ioan 1:18) reprezintă cheia sensului sfințirea firii umane pe care îl conține mesajul parusiac al celei dintâi Epistole ioaneice. Dimensiunea comunitară și viața religioasă a acestei comunități, a doua venire a Domnului și ziua judecății ca dimensiuni ale *familia Dei*, nașterea și urmarea lui Hristos ca tușe permanente ale sfințirii, constituie definiția *κοινωνία* care, prin lucrarea Duhului, sunt mărturii ale lucrării lui Hristos în lume spre sfințirea ei. De aceea, cei ce cred în Hristos trebuie să nu se teamă și să îndrăznească, să nu se rușineze la a doua venire a Domnului, deoarece ei sunt născuți din dragostea lui Hristos pe care o vor împărtăși în același fel în care Hristos, ca Fiul al lui Dumnezeu a dăruit-o aceloră cu care s-a făcut de o seamă pentru ai face asemenea Lui, și a-L vedea pe Dumnezeu așa cum este El datorită acestei supreme asemănări cu Fiul lui Dumnezeu.

Astfel, în textul lucrării de față am arăta că pentru ca mesajul teologic referitor la sfințire și sfințenie constituie o provocare pe care Sfântul Ioan Teologul o adresează ucenicilor săi spre a-i convinge de faptul că urmarea lui Hristos este singura opțiune a mântuirii, motiv pentru care textul Epistolei I Ioan reprezintă nu doar un îndemn adresat de Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan spre a rămâne în credința mântuitoare pe care a propovăduit-o Hristos, ci și perceperea mesajului sfințitor și îndumnezeitor al acestei Epistole care necesită oricărui studiu o abordare adecvată.